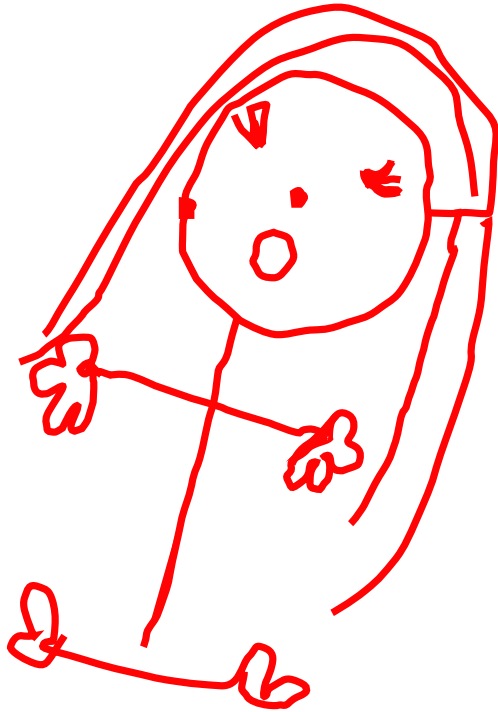

Developing Creative Language Skills through the Arts - LATTA

Utveckla språket genom estetiska lärprocesser

Svenska delen

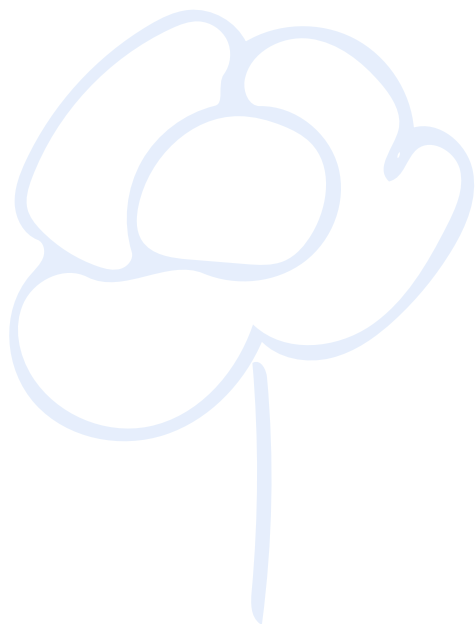
Developing Creative Language Skills through the Arts - LATTA

Utveckla språket genom estetiska lärprocesser

Svenska delen

Developing Creative Language Skills through the Arts - LATTA

Developing Creative Language Skills through the Arts - LATTA

Ansvarig utgivare: Margaretha Lindh

Formgivning: Kerstin Olsson Grönvik

Redaktör: Filippa Ydstedt Book

Tryckt i Huddinge, Sverige 2015

Inledning

Boken du håller i din hand sammanfattar det pedagogiska arbetet i ett europeiskt projekt om språk och konstnärliga uttryck i förskolan. Projektet har pågått under två år och det har genomförts inom ramen för Comenius Regio. Det är ett bilateralt projekt mellan Lyngby-Taarbæk, Danmark och Huddinge kommun, Sverige. Den svenska delen av projektet har genomförts i Skogås tillsammans med förskolan Svalan och Kulturskolan. Den danske del af projektet er gennemført i Lyngby med deltagelse af Musikskolen, børnehuset Carlshøj og en børnehaveklasse på Trongårdsskolen.

Språkutveckling genom konstnärliga uttryck är en av grundstenarna i projektet. Den andra är att konstnärliga uttryck är ett språk i sig. Dessa båda aspekter har barnen och pedagogerna utforskat tillsammans på olika sätt.

Det är pedagogernas berättelser, erfarenheter och pedagogiska upplägg i deras arbete med barnen som du får lyssna till här. Arbetet har tagit sin utgångspunkt i konsten. Barnens upplevelse i musik, uttrycks i bild som i sin tur uttrycks i drama som i sin tur uttrycks i bild, i musik, i drama... Så fortsätter det. Olika konstnärliga uttryck går runt. Den här pedagogiska processen har vi därför kallat *Konst går runt*. Vi har desuden arbejdet med Storytelling som tema, og også herigennem arbejdet med projektets formål: at give de deltagende børn mulighed for at udforske deres egne kreative udtryk ud fra en forventning om, at det udvikler og forbedrer deres sprogkundskaber, når de bruger sproget i samspil med æstetiske læreprocesser.

I den här boken får du en glimt av det kreativa arbete som barn och pedagoger utfört tillsammans. Förhoppningsvis kan det inspirera dig till att utforska detta stora och spännande område vidare.

28 april 2015

Margaretha Lindh
Projektledare
Fd kulturskolechef
Huddinge kommun

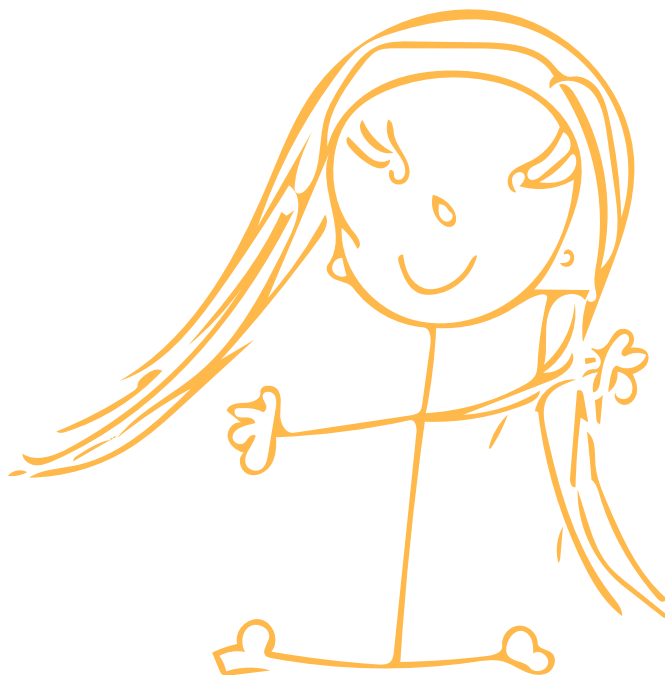
Astrid Breinholdt
Projektleder på dansk side
A'fdelingsleder i
Lyngby-Taarbæk Musikskole

Projektledaren

Jag har ett stort intresse för språk, det talade och skrivna likaväl som de estetiska. För mig går de hand i hand. De utvecklar hela människan och ger människan fler sätt att uttrycka sig på. Min grundutbildning har jag inom musik och sång, rytmik och rörelse. De senaste 15 åren har jag arbetat som chef inom kulturskola och bibliotek i Stockholms stad och i Huddinge kommun.

Att få tid och möjlighet att tillsammans med lärarna i Huddinge och vår projektpartner i Lyngby utforska och reflektera över hur barn använder och utvecklar alla sina språk och ta del av forskning på området har varit både intressant och lärorikt.

Margaretha Lindh, projektledare

Fiolpedagogen

De senaste åren har jag blivit mer och mer intresserad av att hitta sätt att få musiken och uttrycket att kännas närmare det inre och personliga. Fiolen har välsignats med enormt mycket musik att spela, från alla tider. Det är en förmån men det innebär också en stor ryggsäck av traditioner, tekniklitteratur och även tabun i fråga om hur man bör och inte bör uttolka musik. Att hitta en mer levande, lekfull och innerlig ingång till musik, men ändå använda byggstenar som finns i traditionen, har blivit min drivkraft. Som pedagog försöker jag väcka elevens känsla av frihet att spela utifrån sina egna impulser, utifrån sin egen känsla. Att kommunicera med större närvaro.

Improvisation är en av vägarna att lösgöra sig från det bundna. Två toner som inte tänkts ut i förväg kan ge en känsla av frihet och lust. Det blir också ett annat lyssnande inåt och utåt, när ljuden och tonerna får överraska.

Hösten 2012 deltog jag i en workshop med Duo Gelland, två violinister som har utvecklat en metod för barns möte med nutida konstmusik. Det var det avgörande ögonblicket för mig, när jag fick uppleva att de valt skapande, lyssnande och kommunikation som utgångspunkt både i sitt arbete som musiker och som pedagoger. De integrerade ord, bild och rörelse i processen med barnen, något jag själv fick prova på under workshopen. Sedan dess håller jag på och utvecklar mitt arbetssätt som pedagog, med förutom fiolmusik också improvisation, sagskapande och barnens egen musik till egna dikter och bilder. När kreativiteten får ta sig fler uttryck blir även musiken och fiolspelet friare. Och – framför allt – blir hela människan friare!

Här dök LATTA-projektet upp som en möjlighet att tillsammans med andra pedagoger utveckla och undersöka just detta.

Katarina Gudmundsson, fiolpedagog

Cellopedagogen

Jag har, ända sedan jag började undervisa, haft en spirande idé om att ännu mer inkludera hela barnet i undervisningssituationen. Jag har ibland upplevt en begränsning i det mer traditionella sättet att lära ut hur man spelar cello. Det tar oftast lång tid för en elev att lära sig så mycket på instrumentet så att de kan ge uttryck för känslor, tankar, infall, nyanser, glädje och sorg. Allt det som jag ser som själva uttryckskällan i musiken. Att spela "Spanien" och andra korta enkla stycken kan vara jättekul men kan också kännas lite magert och torftigt. Jag vill att barnet hela tiden ska vara medskapande och samtidigt lära sig spela cello.

Frågor jag ofta ställt mig är: Hur kan jag få barnet/eleven att uttrycka och utveckla sin inneboende kreativitet redan från första lektionstillfället? Hur kan vi mötas i en dialog utifrån barnets värld? Hur kan vi tillsammans skapa nya musikaliska idéer?

I bagaget hade jag min bakgrund som musiker och den rika, roliga erfarenheten att spela opera och dansföreställningar för barn. Jag blev ofta berörd och överraskad i mötet med en barnpublik. Jag blev så påverkad av att se hur barn tar till sig musik och berättelser, hur de går in i historien, utvecklar den, hittar på fortsättningsberättelser och skapar nya bilder efteråt, allt utifrån sin egen värld och uppfinningsrikedom. När jag fick möjlighet att vara med på Duo Gellands workshop hösten 2012 tillsammans med Katarina, fiolpedagog, blev jag så inspirerad av duons dialog med barnen och deras sätt att få barnen att uttrycka känslor och tankar genom musiken, leken, improvisationen och bildskapandet. Det blev ytterligare en bekräftelse på att barnets uttrycksmöjligheter är enorma och att jag vill vara en del i den processen.

Christina Öhrling, cellopedagog

Bildpedagogen

Vi i Österleds förskolor blev kontaktade av Huddinge kulturskola med frågan om vi ville delta i LATTA-projektet. Det stod från början klart att det var estetiska läroprocesser och språkutveckling som skulle undersökas. Musikpedagoger fanns, men bildpedagog och koppling till förskola saknades.

Jag har som bildpedagog i Österleds förskolor alltid medvetet sökt mig till samarbeten utanför förskolan. Det är viktigt att förskolan syns i samhället och tar del av det. Vi har också under flera år undersökt barns möte med olika konstformer. Med Internationella Barnkonstmuseet har vi gjort utställningar om barns möte med drama och bildkonst. I samarbete med Barnpoesifestivalen och den lokala barnpoesifestivalen Ordkrusidull har vi undersökt barns möte med poesi. Tillsammans med Kulturföreningen Lyktan har vi deltagit i ett projekt med utställningar om den polske kompositören Frédéric Chopin och hans musik. I alla dessa projekt har Galleri Lyktan varit involverad och utställningarna har bland annat visats där.

Med tanke på denna bakgrund var det självklart intressant för Österleds förskolor att delta i ett projekt om estetiska läroprocesser tillsammans med Huddinge kulturskola och med Kulturföreningen Lyktan som samarbetspartner.

Det första mötet med kulturskolans chef, Margaretha Lindh, gav mersmak. Likaså gjorde det första mötet med de andra pedagogerna från kulturskolan. Vi var intresserade av att undersöka samma sak och vi hade liknande förhållningssätt och föreställningar om hur vi skulle gå tillväga.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

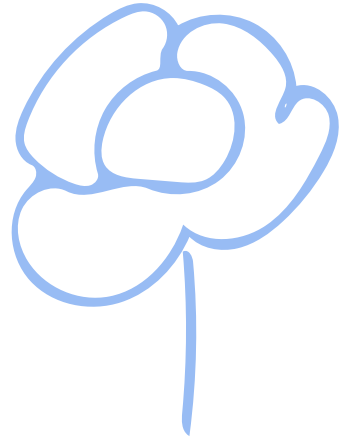
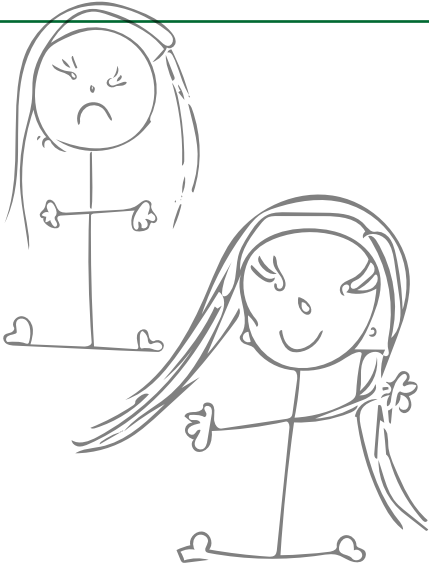

Dramapedagogen

När jag i augusti 2013 fick jag höra talas om Latta-projektet, frågade jag genast om jag fick vara med. Jag arbetar som teaterlärare på Kulturskolan och har under flera år intresserat mig för estetiska läroprocesser och hur man kan översätta mellan olika former av språk. Hur kan man med kroppen gestalta ett stekt ägg eller en multiplikation? Kan man gestalta färger i rörelse och vilken historia hör jag berättas i musiken? Särskilt har jag intresserat mig för hur man kan gestalta matematik i drama och jag har arbetat tillsammans med matematiklärare i olika årskurser för att utveckla drama som en metod i matematikundervisningen. Vi har utvecklat matematiklekar och låtit eleverna gestalta matematiska begrepp. När man med kroppen ska gestalta något som vanligtvis bara finns i huvudet och på pappret, måste man hitta essensen i begreppet och i den formuleringsprocessen sker ett lärande.

I mitt arbete som teaterlärare på Kulturskolan arbetar jag med en föreställning som mål, men med processen i fokus. Elevernas idéer och erfarenheter blir till en berättelse som vi visar på scenen. Ibland utgår vi från bilder eller texter, som till exempel när vi dramatiserade dikter som barn skrivit och spelade upp på barnpoesifestivalen Ordkrusidull. Det är roligt att tillsammans med barn och ungdomar få fördjupa sig i dramatiskt berättande och låta deras berättelser få fysisk gestalt. Det som kändes extra lockande med det här projektet var att träffa andra pedagoger med liknande intresse, men från andra kunskapsområden, och tillsammans få utforska idén med att ta material från ett estetiskt språk och uttrycka det i ett annat språk. Jag blev välkommen in i projektet och kunde då bidra med ännu ett estetiskt språk: drama/teater.

Kerstin Grip, dramapedagog

Konst går runt

Idén om att låta barnen uppleva ett estetiskt språk, för att sedan berätta om sin upplevelse i ett annat, föddes redan vid det första mötet. Vi ville låta de olika språken befrukta varandra och låta barnens upplevelser och berättelser flöda förbehållslöst. Detta var vår grundidé.

Vad och hur det skulle bli var helt öppet och beroende av de barn som deltog. Däremot gav vi vissa ramar för upplevelserna. Tillsammans bestämde vi vilken upplevelse barnen skulle bjudas på och med vilket estetiskt språk barnen skulle berätta om sin upplevelse.

Vi kom tidigt fram till att vi skulle arbeta med varsin referensgrupp. Österleds grupp blev femåringarna på förskolan Svalan. Avdelningen leds av Igor Kaluzny som också är utbildad musiklehrare. Barnen var vana vid att lyssna på och röra sig till musik. De var också vana vid att arbeta tillsammans med mig som bildpedagog. Förskoleavdelningen är mångkulturell. Det är därför viktigt att kunna uttrycka sig på fler sätt än enbart med det talade språket.

Från Kulturskolan valde vi en stråkleksgrupp och en teaterleksgrupp. Dels för att de var i den ålder som projektet riktade sig mot, dels för att vi redan arbetade på ett friare och mer gränsöverskridande sätt än med de vanliga teatergrupperna och stråkensemblerna.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Workshop på Galleri Lyktan

– en scen, stråkmusik och en massa känslor

Det första passet vi gjorde tillsammans var på Galleri Lyktan i Skogås, där det just då visades en utställning av barn. I lokalen fanns en hopsnickrad scen på 3x2 meter, med en vacker fond och draperier som barn och ungdomar hade målat. Besökare på utställningen kunde låna masker och spela på scenen. Vi bestämde oss för att ha en workshop i utställningen, men vi ville göra på ett annat sätt. Vi ville använda oss av rummet och den vackra scenen, men låta musiken stå i centrum och därför tog vi bort maskerna och alla lösa saker. Så kom då barnen från förskolan Svalan, förväntansfulla, precis som vi pedagoger var.

Vi samlades i ring och presenterade oss, alla fick säga sina namn. Sedan visade fiolpedagogen Katarina och cellopedagogen Christina sina instrument. De spelade ett musikstycke tillsammans, barnen lyssnade och sedan pratade vi tillsammans om musiken och klangen. Skillnad på ljudet från de två instrumenten de just hört och hur det kändes när de lyssnade.

Vi försökte att ha ett magiskt anslag i presentationen av instrumenten. Inte så mycket fakta utan mer som att visa två instrumentväsen, och vad för musik och toner som kom när vi spelade på dem. Vi försökte ställa öppna frågor till barnen, som handlade om vad de hörde, kände och ville berätta för oss. Barnen sökte och satte ord på vad de kände och hört. Vi försökte i stunden att uppmuntra var och en att formulera sig på sitt eget vis. Sedan fick barnen dansa och röra sig till cello när Christina improviserade, och sedan på samma sätt när Katarina improviserade på fiolen. På slutet spelade båda stråkpedagogerna tillsammans och barnen fick själva välja vilket instrument de ville följa och dansa till. Efteråt satte vi oss ner och pratade om hur det hade varit.

Andra delen av träffen började med att dramapedagogen Kerstin visade fyra stora, enkla bilder på ansikten där en var glad, en arg, en ledsen och en rädd. Vi lade ut bilderna på olika ställen i rummet så att det fanns en plats i rummet för varje känsla. När Christina och Katarina sedan spelade skulle barnen bestämma vilken känsla de tyckte att musiken uttryckte, gå till den uppmärksatta platsen i rummet och dansa och uttrycka den känslan med kroppen. Christina och Katarina improviserade olika melodislingor som tydligt uttryckte de fyra olika känslorna. Kerstin deltog i dansen med barnen för att inspirera dem att vara med. Barnen hade tidigare på förskolan dansat mycket till dansfilmer, vilket gjorde att de gärna gjorde likadant som Kerstin. När stråkarna i en sekvens spelade rädd musik och barnen gick upp på scenen, där räddbilden låg, blev dansen som en spännande lek där alla var förföljda och måste gömma sig på olika sidor av scenen. Det tyckte barnen var extra roligt. När vi avslutat dansen satte vi oss och lät barnen reflektera tillsammans över det vi gjort och hur de tyckt att det varit.

Bildpedagogen Filippa var med och berättade för barngruppen om fortsättningen: Att på förskolan skulle barnen få titta på den inspelade filmen från arbetet med stråkpedagogerna, att de skulle få se sig själva och vad de varit med om. Barnen skulle sedan få fortsätta processen med att måla och på det sättet ge uttryck för vad de upplevt.

Christina Öhrling, cellopedagog
Katarina Gudmundsson, fiolpedagog
Kerstin Grip, dramapedagog

Att uttrycka känslor i bild

Direkt efter workshopen på Galleri Lyktan på-började vi bildarbetet. Tillbaka på förskolan Svalan fick barnen i uppgift att i bild individuellt berätta om sina upplevelser. Varje barn fick papper och svart penna. De fick placera sig var de ville i rummet. Barnen lyssnade på musiken från workshopen medan de ritade. Tillsammans pratade vi sedan om barnens teckningar. De fick beskriva och berätta om sina bilder i ord. Det visade sig att barnen nästan uteslutande hade ritat stiliserade ansikten vilka uttryckte känslorna ilska, sorg, glädje och rädsla. Bilderna var snarlika de som visats under workshopen.

Efter detta fick barnen måla med vattenfärg. Även denna gång lyssnade de till musiken från workshopen. Nu fick barnen arbeta gemensamt på ett stort papper vilket var fasttejp på golvet. Innehållet och uttrycket friare denna gång. Men det var inte mycket som kom att handla om musik eller känslor. Det som framför allt kunde kopplas till musik var en rad musikinstrument.

Hur skulle man kunna förtäta berättandet i bild av upplevelsen på workshopen? Där hade barnen mött- och med sina kroppar upplevt musik. Barnens rörelser uttryckte direkt upplevelsen av musik. Hur skulle detta kunna samlas och uttryckas i bild? Det var ju inte vad som skedde vid det här tillfället. Kanske var barnen också för trötta efter dagens alla upplevelser? Veckan som följde dansade barnen känslor, både på förskolan och hemma. Att uttrycka känslor verkade vara det som fånglade barnen mest. Att uttrycka känslor i bild verkade vara något att hålla fokus på.

En vecka senare var jag tillbaka på förskolan. Den här gången fick barnen arbeta i mindre grupper. De hade tidigare tecknat individuellt och målat i stor grupp. Nu tänkte jag att barnen skulle arbeta i mindre grupper. Då kunde var och en ta mer plats, samtidigt som de också kunde inspirera varandra.

Varje barngrupp utgick från varsin känsla. Vi pratade om vad vi tidigare hade gjort. Barnen fick sätta ord på sina upplevelser. Sedan fick de lyssna på musiken med slutna ögon och känna efter vilka färger de olika känslorna hade.

Ilcka var **röd**, **gul** och svart. Rädsla var svart, grå och **grön**.
Glädje var **röd**, **rosa** och lite **lila**. Sorg var **blå**, grå och svart.
Därefter fick barnen måla med de färger de själva valt. Denna gång använde vi akrylfärg. Barnen lyssnade på musiken medan de målade. Innehållet och uttrycket var nu både tydligt och förtätat. Bilderna uttryckte verkligen känslor. När de senare visades på Galleri Lyktan, kunde andra barn direkt avläsa de olika känslorna i bilderna.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Dramatisering utifrån bilder

De första bilderna som barnen på förskolan Svalan gjorde efter workshopen på Galleri Lyktan föreställde mestadels människor med olika känslor. Jag kopierade bilderna, klistrade upp dem på tjockare papper och klippte ut dem. På så vis blev de som pappersdockor. Nu skulle mina teaterleksbarn få hitta på berättelser med dessa figurer! På teaterleken brukar jag varje gång lägga material (handdockor, leksaksfigurer, brev) i en koffert. Jag använder materialet för att berätta en saga som vi sedan leker tillsammans. Denna gång tänkte jag att det skulle bli lite mer äventyrligt. Jag berättade att vi hade fått figurer från andra barn, på förskolan Svalan. När vi skulle öppna kofferten och ta fram figurerna, var de borta. De hade rymt! Vi letade i hela rummet och hittade dem till slut bakom en skärm, där jag gömt dem. Alla valde varsin figur och funderade över vem det var, vad den tyckte om, vad den gillade att göra och vad den hette. Sedan fick alla i tur och ordning berätta om sin figur. Ett av de sista barnen berättade att hennes figur hade kraft, att hon kunde frysa vatten till is. Då var det flera andra barn som kom på att deras figurer också hade krafter. Därefter hittade jag tillsammans med barnen på en saga om figurerna, utifrån det som barnen berättat om dem. Sedan fick figurerna komma till liv! Vi spelade och lekte sagan tillsammans och var och en agerade som sin egen figur. När sagan var slut samlades vi i en ring och pratade om det vi varit med om, vad man gillat bäst i dramat och hur ens figur kände sig i slutet av historien.

Några veckor senare träffade jag förskolebarnen och för att göra samma sak med dem. Jag träffade barnen uppdelade i två mindre grupper med sex barn i varje, för att kunna lyssna på var och en. Vi presenterade oss och värmdes upp genom att göra saker med fantasin som hjälp. Vi simmade, sparkade boll och gick på lina. Sedan tog jag ur min lilla portfölj fram figurer som teaterleksbarnen ritat. Barnen valde varsin figur och fick sedan, precis som teaterleksbarnen, i tur och ordning berätta om den. För att få igång deras fantasi och berättande hjälpte jag dem med frågor och följdfrågor. Därefter hittade jag på en saga utifrån vad de berättat om figurerna.

Sedan skulle vi agera sagan, var och en i den roll de berättat om. Från början var det flera som var lite ovana och inte riktigt visste vad de skulle göra, men tillsammans kom vi in i dramat. När vi agerat hela sagan som vi hittat på, fortsatte dramat. I den ena gruppen gav vi oss in i ett förfallet spökhus och träffade ett spöke, som vi alla tyckte var hemskt, eftersom det skrämde. Jag hoppade in i rollen som spöke och spöket förklarade att hon skrämde för att hon inte hade några vänner. Vi avslutade i en gemensam spökdans. När den andra gruppen lekte på en äng, hoppade en av vampyrerna ner i en bäck, som visade sig vara en förvandlingsbäck. Hon förvandlades till svanen Odette. Vi andra ville förstås också ner i bäcken och vi förvandlades till fåglar, djur och mystiska varelser. Vi visade med våra kroppar vilka vi var, men berättade också med ord, så att de andra var med på vilka vi var. Upp och ner i förvandlingsbäcken for vi och provade på så sätt många olika roller, innan vi slutligen förvandlades tillbaka till oss själva för att reflektera över vårt äventyr. Då satte vi ord på det vi upplevt och vilka vi hade förvandlats till och hur det hade varit.

Det är alltid så intressant att höra barnen berätta efteråt vad de varit med om, dels för att det händer mycket samtidigt så man kan inte se allt som händer, dels för att allt de är med om inte syns på utsidan. Ibland kan ett barn som till synes bara har suttit vid sidan av hela äventyret efteråt berätta de mest fantastiska skeenden som det varit med om i sin fantasi!

Kerstin Grip, dramapedagog

Bildpedagogen träffar en stråkleksgrupp

Stråkleksgruppen bestod av sju barn i sexårsåldern. Vi träffades en timme varje fredag eftermiddag, inom Kulturskolans verksamhet. Barnen fick prova på att spela både fiol och cello. Efter första terminen fick barnen välja antingen cello eller fiol. Vi fortsatte sedan stråkleksgruppen, men nu med större fokus på att de skulle lära sig spela på de stråkinstrument de hade valt.

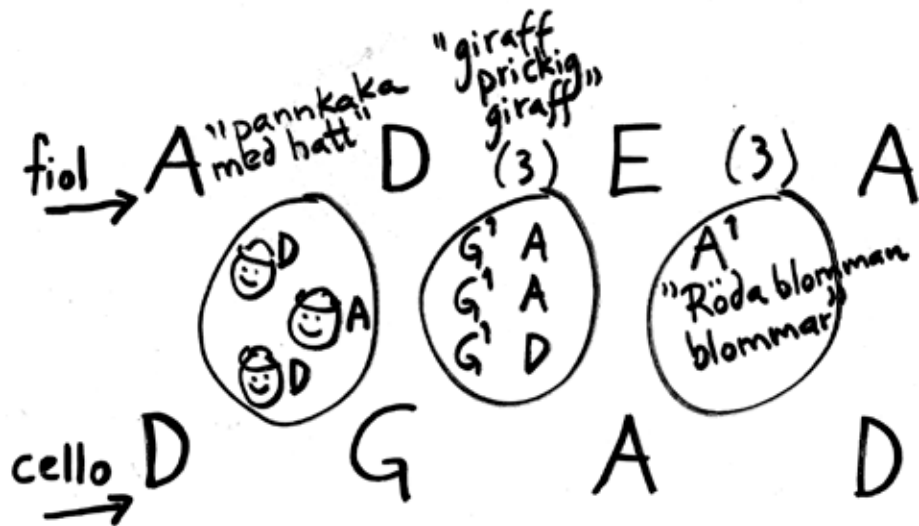
Under det pågående LATTA-projektet kom bildpedagogen på besök en fredag. Ett stort långt papper lades ut på golvet och olika färger och penslar fanns att välja mellan. Vi satte på musik ur *Djurens karneval* av Saint-Saëns, ur vilken vi hade valt *Svanen och Fågelburen* som är helt olika i sin karaktär. Barnen fick måla vad de kände för. Det blev en hel del olika figurer, som flygplan, olika djur, en blomma och så vidare. Efteråt satte vi oss ner tillsammans och barnen fick med ord berätta om vad de målat, om vad de velat gestalta.

När vi träffades veckan därpå tog vi fram instrumenten som vi brukade. Vi hängde också upp den stora bilden som barnen målat och de fick återigen berätta vad de målat och tänkt. Kan vi göra musik av det här, frågade vi barnen. Barnen valde några motiv på bilden. Ur barnens beskrivningar och berättelser om vad det målat växte det fram olika musikaliska rytmer, figurer och motiv. En flicka beskrev sin bild som "röda blommor blommor". Vi kände på de orden och det blev en rolig betoning på stavelserna. Rö-da-blom-man-blom-mar. Vi provade att spela den rytmen på en ton tillsammans. Ur de andra barnens beskrivning av sina bilder växte det fram andra rytmer och blev tillsammans en slags poesi.

Vi skrev ner på ett papper vad de sa för att senare kunna återskapa med instrumenten. Pappret blev till ett slags partitur och tillsammans funderade vi på hur vi kunde sätta ihop det hela så det blev sammanhängande. Vi länkade ihop det hela med enkla ackord som vi byggde upp av olika toner. På vår konsert som vi hade med stråkleksgruppen senare fick vi framföra den musik som vi gjort tillsammans.

Christina Öhrling, cellopedagog

Katarina Gudmundsson, fiolpedagog

Förskolan Svalan målar på glas

Jag ville ge även förskolebarnen upplevelsen av Saint-Saëns musik. Min tanke var att undersöka hur musiken skulle tas emot av den här gruppen och vilka kopplingar de skulle göra. Stråkleksgruppen är vana musikleysnare och musikutövare. Det är inte förskolebarnen på samma sätt. Denna gång bytte vi material och teknik. Barnen fick nu måla med akrylfärg på glas.

På så vis kunde vi filma och följa processen genom glaset. Vi kunde se hur bilderna tog form till musiken. Jag inledde med att berätta att stycket hette *Svanen*. Vid den här tiden dansade förskolebarnen gärna till musiken från baletten *Svansjön*. Så detta var något som de kände väl till. De lyssnade och målade svanar och sjöar...

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Besök på Operan

Som ett led i projektet bokade vi in ett studiebesök på Kungliga Operan i Stockholm. Där har de en pedagogisk verksamhet, Unga på operan, som erbjuder barn visningar av hela Operahuset, låter dem delta på repetitioner och prova teaterkostymer. Musik, bild, dans och drama möts på Operan. Det är en samlad plats för upplevelse av alla dessa konstnärliga och estetiska språk. Därför tyckte vi att det var en plats som var relevant att besöka och uppleva tillsammans med barnen, eftersom det kunde kopplas till vårt projekt.

Inför studiebesöket fick barnen bland annat se en film med baletten *Svansjön*. Baletten gjorde stort intryck. Förskolebarnen började dansa balett. Filmen projicerades i stort format på en vägg. På så vis kunde barnen gå in i och vara med i dansen. Några barn var extra drivande i denna dans, medan andra barn till en början förhöll sig mer avvaktande. Allteftersom tiden gick anslöt sig fler och fler. En pojke fångades på film sittandes på golvet, intensivt studerande dansen. Sakta och försiktigt började han så att röra på händer och fingrar till musiken. Senare var han den som kanske mest kommit att göra balettens rörelser och språk till sitt.

En av avdelningens pedagoger sydde kostymer till barnen: mantlar, tyllkjolar och fjäderdiadem. Dessa berikade dansandet. Kostymerna satte igång dansen och fick den att fortgå och utvecklas.

Barnens intresse för Svansjön höll i sig och fördjupades. De lånade böcker på biblioteket och tränade balettpositioner. Barnen lärde sig historien och namnen på alla karaktärer. De formade svanar i lera och de målade små och stora bilder av olika scener. Dessa alster användes senare då de gjorde egna svansjö sagor och dramatiseringar med hjälp av surfplattor.

Barnen på förskolan Svalan pratar många språk. Många har inte det svenska språket som sitt första språk, modersmål. I det här projektet är de estetiska språken bild, drama och musik sätt att uttrycka sig på och att berätta med. I projektet kom barnen att stå på samma nivå, de behövde inte i första hand uttrycka sig på svenska utan använde i stället bild, drama och musik. Detta visade sig vara värdefullt initialt i workshopen och även fruktbart i förlängningen. Projektet levde sitt eget liv och fördjupades på grund av barnens egna intressen och drivkrafter, då och då påfyllt med nya utmaningar av uppmärksamma pedagoger.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Workshop med stråkgruppen Duo Gelland

I samband med att Cecilia och Martin Gelland föreläste och hade workshop med barn, under den stora konferens som hölls i Huddinge Folkets Hus våren 2014, kom de också till Huddinge kulturskola i Skogås. Eftersom Duo Gelland varit en stor inspirationskälla för oss stråkpédagoger i projektet, efter att vi mött dem på workshop 2012, var vi extra glada och fyllda av förväntan inför deras besök. Vi hade också bjudit in fler stråkpédagoger, från både Haninges och Huddinges kulturskolor.

Barn från Svalans förskola kom till kulturskolan och fick slå sig ner i ett stort rum som vi förberett med ett långt papper utspänt på golvet. På detta hade vi placerat burkar med olika färger och penslar. Cecilia och Martin inledde med att spela musik av Vivaldi, sedan följde musik från sent 1900-tal. Efter att fioltonerna öppnat lyssnandet och koncentrationen i rummet, fick varje barn komponera ett ljud tillsammans med en stråkpédagog. Detta gjordes genom att välja till exempel om ljudet skulle vara mörkt eller ljust, hårt eller mjukt. Tillsammans sökte sig barn och musiker fram mot en klang eller ton. Barnen fick sedan i tur och ordning "spela" på de olika stråkpédagogerna genom att peka på dem och bestämma ljudstyrka. Det blev ett musikstycke i stunden med barnens ljud, som spelades i den ordning och med den styrka som barnen bestämde. Barnen fick också dansa och röra sig till musik som Cecilia och Martin spelade. Nästa steg var att måla till musik. Medan Duo Gelland spelade på sina fioler målade barn och pedagoger. Alla målade var och en för sig, men sida vid sida, så att bilderna ofta överlappade och gick in i varandra.

Christina Öhrling, cellopedagog

Katarina Gudmundsson, fiolpedagog

Inspiration och uppbyggnad

Då våra alster visades på en utställning i Lyngby Taarbaek, Danmark upptäckte vi ett problem. Det som barnen hade gjort tillsammans med oss pedagoger krävde en text eller en berättelse för att kunna förstås. Målningar, fotografier och musik behövde sättas in i en kontext för att bli begriplig och intressant. Detta, eftersom själva processen, sammanhanget, som det var skapat i var förutsättningen för förståelse.

I samband med besöket i Danmark besökte vi pedagoger Arken, ett konstmuseum strax söder om Köpenhamn. Där visades barnkonstutställningen *Modellen*, byggd av den danske arkitekten Palle Nielsen. Denna utställning visades första gången på Moderna Museet i Stockholm 1968. Det var då ett viktigt ställningstagande att låta barn ta plats på en nationell konstinstitution. Det var en progressiv utställning som diskuterade demokrati och barns plats i samhället. Det var också en utställning som i sig var själva processen. Den var i ständig förändring och blev det som barnen gjorde den till.

Vi såg att detta var en möjlig väg för oss att visa hur vi arbetar med estetiska lärprocesser, att i vår kommande utställning på Galleri Lyktan ha en verkstadsdel där bild, drama, musik och språk kunde möta varandra och där barnen kunde möta de estetiska språken och låta dem korsbefrukta varandra.

Vi byggde alltså en sådan verkstad i den främre halvan av gallerilokalerna. I den bakre delen fanns de alster som de danska och svenska barnen gjort och som de tidigare ställt ut i Danmark. Verkstaden innehöll en dramastation, två musikstationer, en bildstation och en skrivstation. I taket hängde snören med tvättklämmor och det fanns olika slags tejp. På så vis kunde barnen själva delta och utveckla utställningen och sätta upp sina alster på väggar och i taket. Alla stationer var vända mot en öppen yta i mitten, som ett slags torg. På så vis kunde barnen röra sig fritt mellan stationerna och se vad som pågick på de olika platserna. Det skapades en naturlig kommunikation och inspiration mellan de olika estetiska språken.

Christina Öhrling, cellopedagog

Bildstationen

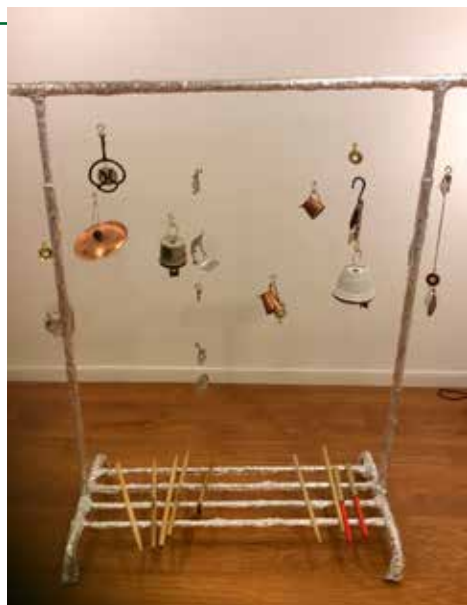
På Arkens utställning av *Modellen*, hade barnen målat, tecknat och limmat collage på väggar och golv. Inspirerat av detta ville vi att barnen på Galleri Lyktan skulle få en plats, liksom ett rum i rummet, där de kunde göra samma sak. Med hjälp av sex stycken målardukar byggdes ett litet rum med tre yttre och tre inre väggar att måla på. Detta lilla rum stod på spännpapper, fasttejp på golvet. På så vis kunde barnen måla på både väggar och golv. Barnen fick långa penslar att måla med för att kunna nå långt in i hörnen. De målade med flytande vattenfärg i olika nyanser. Vanligtvis arbetar vi med grund- eller primärfärger i våra förskolor. Detta för att barnen ska kunna träna sig på att blanda färg. Här kunde de istället välja färg och måla direkt. Det blev också mer lockande när de olika färgerna fanns presenterade på detta vis.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Språkstationen

I språkhörnan fanns ett litet antikt intarsiabord placerat på en matta i orientalisk stil. Runt detta bord hade vi placerat vackra, sidenliknande kuddar i olika färger. Där fanns också en bänk med en gammaldags skrivmaskin. På bänken låg det flera olika slags papper. Vi hade dukat med olika pennor och mönstrad- och färgad tejp. Vi ville att den här platsen skulle locka till skrift- och bildspråk. Här samlades barnen och skrev maskin. De letade efter bokstäver och förundrades över att de kunde stämpla fram en text. Här tecknades och skrevs olika meddelanden. Barnen gjorde konstruktioner av papper och tejp. Med hjälp av tejpen kunde de sedan själva hänga upp sina alster. I taket hade vi spänt upp grova snören med små tvättklämmor. Här fylldes det också på med barnens alster allteftersom utställningen pågick. Vi ville att barnen skulle vara medskapare till utställningen. Vi erbjöd olika möjligheter och barnen bestämde vad som skulle göras med dessa.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

Konst går runt
på Galleri Lyktan

Dramastationen

I dramadelen av rummet fanns ett tält sytt av ett glansigt och gyllene tyg. I kryphöjd fanns ett fönster och på golvet en röd, mjuk matta. Utanför tältet fanns guldkrokar med utklädningskläder och en stor spegel fästad på väggen. På golvet stod korgar med hattar och saker som kunde användas i leken. De saker vi tagit med hade vi valt utifrån tanken att barnen inte direkt skulle kunna se vad det var för något. Sakerna skulle kunna bli lite vad som helst i leken. En gyllene stav kunde bli en styrstång till rymdskeppet eller ett trollspö. Med kostymerna hade vi tänkt på liknande sätt. Det var inte prinsess- eller spidermandräkter, utan tunikor, mantlar och huvudbonader som kanske var lite mer öppna. Vi försökte också tänka på att alla kläder skulle kunna tilltala både flickor och pojkar. Vi valde att ha kostymer och rekvisita, hellre än figurer och scenografi, för att inbjuda till lekar där barnet själv tar en roll med hela sin person.

Kerstin Grip, dramapedagog

Musikstationerna

Vi byggde ett instrument bestående av en klädställning som vi klädde in i aluminiumfolie. På denna spände vi upp en fiskelina och hängde flera ljudande föremål på olika höjd, men lagom för barnen. Det var mest föremål som vi hittat på loppis: ljusmanschetter av glas, olika delar av köksföremål och hushållsmaskiner av metall, små blomkrukor, ett halssmycke av koppar med mera. Dessa kombinerades så att de klingade och plingade på olika sätt när man slog på dem, en del dovt, andra ljust. Vi ville framför allt ha en del spröda, klingande ljud, för att försöka skapa en lyssnande atmosfär och som en kontrast till den ganska starka ljudbilden i musiken som barn ofta möter. Till instrumentet hade vi en cd-skiva med atmosfäriska ljud och en med havsljud, som spelades i bakgrunden. Några föremål fanns att spela med: en slev, en trumstock och en trädkvist.

Den andra musikhörnan var ett tält, där man kunde krypa in och undersöka ljuden i några rör av olika längd och form. Dessa var fyllda med hårda saker som makaroner och riskorn, och mjuka saker som bollar av hopknycklad aluminiumfolie.

Katarina Gudmundsson, fiolpedagog

Verksamheten i utställningen på Galleri Lyktan

På förmiddagarna, då galleriet var stängt för allmänheten, tog bildpedagogen emot barngrupper från området. Vi samlades och samtalande om galleriet, projektet och om de barn som deltagit från området, Kulturskolan och Danmark. Vi gick runt och tittade på bilderna, filmen från den första workshopen på Galleri Lyktan och de olika stationerna. Därefter var det helt barnens plats att utforska och förändra. Intentionen var att dela upp barnen i små grupper som kunde förflytta sig mellan stationerna. Redan vid det första tillfället stod det dock klart att barnen själva fördelade sig mellan de olika platserna, flyttade då de kände sig klara eller blev lockade av en annan plats och av vad som pågick där. Det blev ett naturligt flöde mellan de olika estetiska stationerna och språken.

Filippa Ydstedt Book, bildpedagog

I projektets fotspår

Då utställningen var klar monterades måleristationen ner. Den hade bestått av sex stycken dukar, som var 1x1m stora. Dukarna hade skruvats ihop till ett litet rum med tre yttre- och tre inre väggar att måla på. När målarrummet skruvades isär blev det sex stycken målningar av väggarna. Målningarna hängdes på Vårdcentralen i Skogås tillsammans med andra alster från utställningen.

En annan följd av utställningen var att den danska förskoleklassläraren fick kontakt med en kollega i en förskoleklass i Skogås. Detta utmynnade i ett samarbete mellan deras respektive barngrupper. Barnen skriver och ritar sagor som de byter med varandra. Sedan fortsätter de att arbeta vidare på varandras sagor.

Projektet lade även grunden till ett samarbete mellan stråkläraren på Musikskolan i Lyngby-Taarbaek, Birgitte Bak och projektets stråkepedagoger Christina och Katarina. En fiolelev i Lyngby-Taarbaek skrev en låt som sedan skickades till Huddinge kulturskola. Katarinas fiolelever spelade den. En av Christinas celloelever förde låten vidare genom att skriva små meloditeman som i sin tur sammanfogades till en ny melodi. På avslutningkonferensen i Lyngby-Taarbaek framförde Birgittes stråkelever den komponerade musiken. Ett stimulerande och roligt utbyte av tankar, idéer och arbetssätt har vuxit fram som ger inspiration till fortsatta samarbeten. Vi har kallat samarbetet Musik går runt.

Margaretha Lindh, projektledare

LATTA-projektets inflytande på förskolan Svalans barn

Barnen på förskolan Svalan var de barn som var mest involverade i projektet. De arbetade med projektet mer eller mindre dagligen. Genom projektet har barnens intresse för att uttrycka sig genom dans och rörelse ökat. Det som började som balett utökades nu vidare till breakdance och spontana danser till musik av olika slag. Men intresset för balett förs också vidare och en flicka har till och med börjat ta balettlektioner.

På förskolan arbetar vi vidare med temat att hitta känslor i musiken och gestalta dem med kroppen. Över huvud taget lägger barnen stor vikt vid känslor, det märks i deras skapande av sagor och bilder och i deras spontana lekar. Barnen känner sig trygga i att uttrycka sina känslor och tankar genom olika uttrycksformer som bild, dans och rörelse. Detta har stor betydelse för alla barn, men det är extra betydelsefullt för inläringen av det svenska språket, som inte är modersmål för de flesta av förskolan Svalans barn. Vi observerar också att dessa kroppsliga uttrycksformer har stor betydelse för de yngre barnen som är helt nya på avdelningen. I dansen deltar alla på samma villkor - stora och små. Barriärer bryts och trygghet och gemenskap byggs mellan barnen.

Projektet har också skapat ett intresse för att skapa musik och uttrycka sig på olika instrument, men även på låtsasgitarr och låtsasfiol, eller genom att vara dirigent. Nuvarande projektet *Naturen i rörelse* har direkt koppling till LATTA-projektet.

Sammanfattningsvis kan man säga att barnen har blivit mer medvetna om att man kan uttrycka sig- och sina känslor på olika sätt – inte bara muntligt, utan också genom bild, dans, drama, musik och sago-skapande. Vi på förskolan observerar att barnen dagligen använder sig av denna kunskap.

Igor Kaluzny, förskole- och musikpedagog

Galleri Lyktan

Galleriet visar varje år minst en barnkonstutställning i nära samarbete med Österleds förskolor, Skogås de deltar också i två utställningar som Lyktan arrangerar i den lokala Vårdcentralens väntrum. Några av utställningarna har även visats internationellt.

Galleriet tillhör Kulturföreningen Lyktan, en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening, som vill verka för ett större utbud av kulturella aktiviteter och evenemang i Skogås, Trångsund och Länna, Huddinge kommun.

September 2013

Projektmöte

Sverige

December 2013

Projektmöte

Danmark

April 2014

Utställning

på Stadsbiblioteket i Lyngby-Taarbaek
Danmark

Maj 2014

Konferens

om språkutveckling och estetiska lärprocesser
Sverige

Oktober 2014

Utställning

på Galleri Lyktan i Skogås
Sverige

Mars 2015

Konferens

om språkutveckling och estetiska lärprocesser
Danmark

Den här boken

finns för nedladdning på reseptive
kommuns hemsida och på Lyktan.

Huddinge kommun
www.huddinge.se

Lyngby-Taarbæk kommune
www.ltk.dk

Kulturföreningen Lyktan
www.lyktan.net